

TALABALARNING IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI

Egamova Zilola

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti

I kurs magistratura talabasi

Annotatsiya: O'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish muammosi bugungi kunda, ayniqsa, muhim ahamiyat kasb etmoqda va bu, birinchi navbatda, ta'lim tizimimiz sohasida amalga oshirilayotgan islohotlar bilan bog'liq. Bugungi kunda boshlang'ich maktabning asosiy vazifalaridan biri yosh o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini shaxsiyatning asosi sifatida rivojlantirishdan iborat. Ijodiy faoliyat tajribasini bolalarga yetkaza oladigan, ijodiy jarayonning mohiyatini tushunadigan, uning metod va usullarini egallagan o'qituvchi ijodkor shaxsni shakllantira oladi. Biroq ko'plab talabalar, ayniqsa, pedagogika o'quv yurtlari talabalari o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini to'liq rivojlantirish va ularning ijodiy faoliyati uchun qulay shart-sharoitlar yaratish uchun zarur ko'nikmalarga ega emaslar. Shuning uchun bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchisi sifatida kasbiy tayyorgarlik jarayonida o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish va ijodiy faoliyatga jalb etishga e'tibor qaratish muhimdir. Ushbu maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan metod va texnologiyalarning ahamiyati va ularning turlari haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: ijodiy qobiliyat, ijodiy faoliyat, boshlang'ich ta'lim, pedagogik texnologiyalar

Pedagogik jarayonlarning tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, pedagogika institutlari talabalari, ko'plab o'qituvchilar kabi, o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini to'liq rivojlantirish va o'z o'quvchilarining ijodiy faoliyatini shakllantirish uchun maqbul shart-sharoitlarni yaratish ko'nikmalariga ega emas [1]. Shu sababli bizning fikrimizcha, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy tayyorlash jarayonida ularning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish hamda ularni ijodiy faoliyatga jalb qilish juda ham muhim.

Talabalarni pedagogik faoliyatga tayorlash deganda quyidagilar tushuniladi:

- 1) ularda ijodiy faoliyat uchun muhim bo'lgan ma'lum bir munosabat, qarash, tajriba, ko'nikma va shaxsiy xususiyatlarni shakllantirish;
- 2) ularning kichik yoshdagi maktab o'quvchilarida ijodiy faoliyatni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va tajribalarning o'zlashtirishi;
- 3) o'z psixologik holatini boshqara olish ko'nikmasining egallanishi.

Talabalarning kasbiy tayyorgarligi jarayonida ijodiy faoliyatini shakllantirish va rivojlantirish quyidagi shartlarni talab etadi:

- 1) ta'lim tizimini talabalarni boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishga tayyorlashning bosqichma-bosqich jarayoni sifatida qurish; bu esa o'z navbatida

- 1.1. talabalarning nostandart vaziyatlarga ijobiy munosabatni shakllantirishi;

- 1.2. o'qitishni dialoglashtirish;

- 1.3. nazariy va amaliy masalalarni hal qilishga muammoli yondashuv;

- 1.4. muammoli-ijodiy seminarlarda ishtirok etish;

- 1.5. o'quv-ijodiy vazifalarni hal qilish;

- 1.6. kurs va bitiruv malakaviy ishlarini yozishni qamrab oluvchi o'quv-ijodiy faoliyatda ko'nikma va qobiliyatlarni rivojlantirishdan iborat;

- 2) fanlararo aloqalarni amalga oshirish, ijodiy yo'naltirilgan integrativ kurslarni yaratish.

3) talabalarining o'z ijodiy faoliyatini amalga oshirishga didaktik, umumnazariy, metodik va maxsus tayyorgarligi birligini ta'minlash va boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy faoliyatni rivojlantirish;

4) talabalarining tadqiqot va mustaqil ishlarining xilma-xilligi [1].

Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining ijodiy va kreativ faoliyatini rivojlantirish masalalari bo'yicha ilmiy maqola va tezislarning aksariyati faqatgina mehnat darslarida qo'llaniladigan pedagogic texnologiya va metodlar haqida yozilgan. Biroq bugungi kunda o'quvchining kreativ va ijodiy qobiliyatlari deganda uning shaxsiyati asosi sifati tushuniladi, hamda har bir fanni o'qitish jarayonida bu qobiliyatlarni ishga tushirish masalalari o'rtaga qo'yiladi. Bu esa har bir o'quvchining o'z individual xususiyatlari va qobiliyatlariga erkinlik berilishini, ulardan ta'lim jarayonidan ko'zlangan maqsadga eltuvchi o'ziga xos qurol sifatida foydalanishni taqozo etadi. Negaki, kichik yoshli bola maktabga chiqqanida, o'z tengqurlari va o'qituvchisining ta'siri ostida o'ziga xos fikrlash uslubi, vaziyatlarga ijodiy va pozitiv yondashish qobiliyatini yo'qotadi. Bu esa ta'lim jarayonida bir xillikni keltirib chiqarib, erishilishi mumkin bo'lgan maksimal natijadan uzoqlashtiradi. Buning oldini olish maqsadida ham bo'lajak boshlang'ich o'qituvchilari har bir o'quvchining o'ziga xos kreativligini qo'llab-quvvatlash uchun o'z ijodiy faoliyatlarini rivojlantirishlari va pedagogik jarayonning xilma-xilligini ta'minlash yo'llarini bilishlari lozim.

1-jadvalda boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan metod va texnologiyalar berilgan.

Usul	Qisqacha Ta'rif
Loyihaga asoslangan ta'lim (LAT)	Talabalar tanqidiy fikrlash va ijodkorlikni rag'batlantiradigan, real ta'lim vazifalarini simulyatsiya qiladigan uzoq muddatli, amaliy loyihalar ustida ishlaydigan yondashuv.
Hamkorlikda o'rganish	Talabalarining fikr almashish, muammolarni hal qilish va bir-

birining nuqtai nazaridan o'rganish uchun kichik guruh bo'lib
ishlash orqali ijodkorlikni rivojlantirish usuli.

Muammoni hal qilishga asoslangan o'rganish (PBL)	Talabalarga hayotiy muammolarni hal qilish uchun topshiriqlar beriladi, innovatsion fikrlashga undaydi va amaliy muammolarni hal qilish orqali muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.
Ijodiy ta'lim texnologiyalari	Innovatsion va qiziqarli ta'lim tajribalarini yaratish uchun multimedia dasturiy ta'minoti va interaktiv platformalar kabi raqamli vositalar va texnologiyalardan foydalanish.
Reflektiv amaliyot	Talabalar o'z uslublarini baholash, takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash va ijodkorlikni oshirish uchun o'z yondashuvlarini moslashtirish maqsadida o'qitish tajribalarini tahlil qilish jarayoni.
Fanlararo yondashuv	Turli fanlardan olingan bilimlarni birlashtirib, talabalarni ijodiy fikrlashga va innovatsion, fanlararo o'qitish strategiyalarini ishlab chiqishga undaydigan yondashuv.
Tajriba asosida o'rganish	Talabalar nazariy bilimlarni qo'llaydigan va muammolarni ijodiy hal qiladigan real sinf sharoitlarida amaliy tajribalar orqali o'rganish.
Mentorlik va tengdoshlar bilan o'rganish	Bo'lajak o'qituvchilar tajribali ustozlardan yo'l-yo'riq oladilar, tengdoshlari bilan hamkorlikda fikr almashadilar, mulohazalar bildiradilar, ijodiy o'qitish usullarini ishlab chiqadilar.
San'at va madaniy faoliyatlar	San'at, musiqa va adabiyotni pedagogik amaliyotga kiritish, badiiy ijodning turli shakllari orqali ijodkorlikni rag'batlantirish.
Tadqiqot va mustaqil loyihalar	Talabalar o'qitishning innovatsion usullarini o'rganish va ta'lim muammolarini ijodiy hal qilish uchun tadqiqot yoki mustaqil loyihalar bilan shug'ullanadilar.

Jadvalda keltirilgan texnologiyalar bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kreativlikni rivojlantirish uchun zarur bo'lgan bir qator strategiyalarni ifodalaydi. Ushbu yondashuvlarning har biri o'qituvchilarning ijodiy qobiliyatlarini oshirish, ularni o'quvchilarni jalb qilish va ilhomlantirish uchun zarur bo'lgan vositalar bilan ta'minlash uchun noyob imkoniyatlarni taqdim etadi. Ushbu texnikalarning o'qituvchilar ta'limi dasturlariga muvaffaqiyatli kiritilishi nafaqat individual o'qituvchining kasbiy o'sishiga, balki boshlang'ich sinf o'quvchilariga berilayotgan ta'lim sifatiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Loyihaga asoslangan ta'lim (LAT), masalan, nafaqat ijodkorlikni rag'batlantiradigan, balki bo'lajak o'qituvchilarni sinfda duch keladigan qiyinchiliklarga tayyorlaydigan amaliy, real dunyo muammolarini hal qilishni rag'batlantiradi. Nazariy bilimlarni amaliy vazifalarga qo'llashni talab qiladigan loyihalarni yaratish orqali LAT tanqidiy fikrlashni ham, ijodiy yechimlarni ham rag'batlantiradi. Xuddi shunday, Hamkorlikda o'rganish bo'lajak o'qituvchilar birgalikda ishlashlari, g'oyalar almashishlari va murakkab ta'lim muammolariga innovatsion yechim topishlari uchun qulay muhit yaratadi. Tengdoshlar o'rtasidagi bunday o'zaro ta'sir turli nuqtai nazarlarni qamrab oluvchi o'qitish strategiyalarini ishlab chiqish uchun juda muhimdir.

Bundan tashqari, o'qituvchilarni tayyorlashda muammoli ta'limni joriy etish talabalarga haqiqiy ta'lim muammolarini hal qilish, muammolarni hal qilish ko'nikmalarini takomillashtirish va kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish imkonini beradi. Zamonaviy texnologiyalarning joriy etilishi bu sa'y-harakatlarni yanada qo'llab-quvvatlaydi, chunki u o'qituvchilarga qiziqarli va interaktiv ta'lim muhitini yaratish, nafaqat o'zlarida, balki o'quvchilarida ham ijodkorlikni rivojlantirish imkonini beradi.

Bundan tashqari, reflektiv amaliyot ijodkorlikni rivojlantirishning kuchli vositasi bo'lib, o'qituvchilarga o'z yondashuvlarini baholash, ularning tajribasini o'rganish va o'z usullarini doimiy ravishda takomillashtirish imkonini beradi. O'qituvchilarni tayyorlash

dasturlari o'quvchilarni o'qitish amaliyoti haqida o'ylashga undash orqali bo'lajak o'qituvchilarga o'z-o'zini anglashni rivojlantirish va o'quvchilarning ijodkorligini rag'batlantirish uchun o'z strategiyalarini moslashtirishga yordam beradi.

Nihoyat, fanlararo yondashuv va badiiy faoliyat bo'lajak o'qituvchilarning ijodiy dunyoqarashini kengaytiradi, ularni turli sohalarga oid bilimlarni uyg'unlashtirishga va darslarida ijodiy usullardan foydalanishga undaydi. Bu nafaqat o'quvchi-yoshlarning ta'lim tajribasini boyitadi, balki o'qituvchining darsda ijodkorlikni rivojlantiradigan qiziqarli va dinamik darslarni yaratish qobiliyatini ham oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ushbu texnologiyalarni o'qituvchilar ta'lim dasturlariga joriy etishi bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini o'quvchilarni ijodkorlikka o'rgatish uchun yaxshi "qurollangan" bo'lishini ta'minlaydi. Ushbu innovatsion usullardan foydalangan holda, o'qituvchilarni tayyorlash dasturlari kelajak avlodning ijodiy salohiyatini ilhomlantirish va tarbiyalashga qodir bo'lgan o'qituvchilarni shakllantirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. И. А. Зотова. Развитие творческой деятельности будущих педагогов начального образования на занятиях по технологии.
<https://www.google.com/url?sa=i&url=http%3A%2F%2Fschool2100.com%2Fupload%2Fblock%2F06c%2F06c6ae362603f0316da55f2e92f18799.pdf&psig=AOvVaw3v8jwI6GpO53iPxxkRmPdy&ust=1741989341497000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CAQQn5wMahcKEwjw3KiThoiMAxUAAAAAHQAAAAAQBA>
2. М.Ш. Mustafoyeva. Способы развития творческих способов учащихся начальной школы.
<https://cyberleninka.ru/article/n/sposoby-razvitiya-tvorcheskih-sposobov-uchaschihsya-nachalnogo-obrazovaniya/viewer>